

Educació social, un dret de la ciutadania?

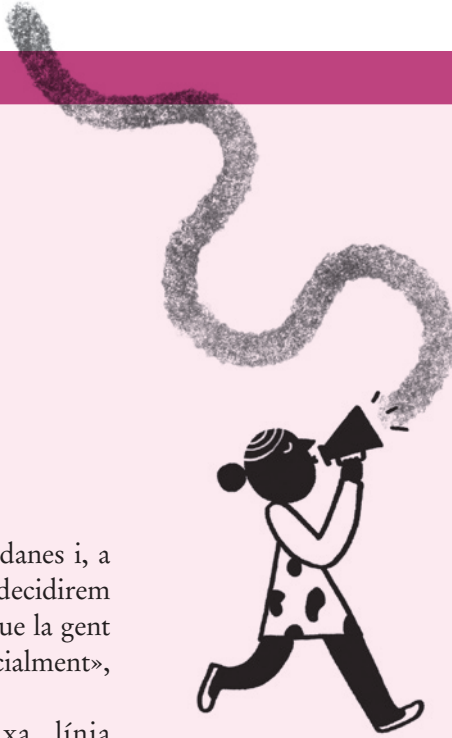
Laura Sayavera Basón

Què implica pensar l'educació social com un dret de la ciutadania? Aquesta pregunta ha motivat la trobada en línia de quatre educadores socials i ha originat la conversa de la qual beu el present article.

Les professionals que han abordat l'interrogant que ens ocupa treballen en diferents àmbits i es dediquen, concretament, a la inserció sociolaboral, l'atenció contra la violència masclista, la dinamització socio-cultural a la presó i l'acompanyament de persones amb un diagnòstic en salut mental i diversitat funcional. Aquestes pàgines són fruit de les seves reflexions, que giren al voltant de les implicacions que té la definició d'ASEDES per a l'exercici de l'educació social i del paper que s'atorga a la ciutadania des del punt de vista professional. Com es pot preveure, doncs, l'article que teniu a les mans parla de resistències i limitacions, però també de la possibilitat d'obrir esclertes que donin lloc a espais d'acció socio-educativa amb totes les lletres.

Qui trenca el gel és l'Ariadna Estany, que també és psicòloga. Actualment, treballa

com a orientadora sociolaboral en un programa del Departament de Treball gestionat per una cooperativa i dirigit a persones que cobren la renda garantida de ciutadania. En aquest cas, està contractada com a psicòloga, tot i que les seves funcions tenen més a veure amb l'educació social. «Quan es parla de ciutadania, sembla que el concepte englobi tothom, però no és així. Les persones que reben la renda garantida estan majoritàriament excloses de determinats circuits i sembla que s'hagin de guanyar aquesta ciutadania. És angoixant parlar de ciutadania quan, quotidianament, veus molta gent que no està inclosa dins d'aquest tothom que se suposa que és», afirma. Estany creu que la primera cosa que cal fer és batallar per aconseguir que tothom pugui accedir al dret de ciutadania. «Hem de lluitar perquè a les persones excloses d'aquest sistema se

les consideri ciutadanes i, a partir d'aquí, ja decidirem com promovem que la gent pugui circular socialment», manté.

En la mateixa línia s'expressa l'Anna Soria, que treballa com a dinamitzadora cultural en una presó per a joves adults. «Intentar que l'educació social sigui un dret de la ciutadania vol dir que tothom hi ha de tenir accés, sense la necessitat de passar per serveis socials o tenir una problemàtica concreta. Això voldria dir que l'educació social és veritablement un dret de la ciutadania i no un intent de salvar persones que estan en un segon terme d'aquesta ciutadania, tal com la tenim entesa», explica. Soria subratlla el fet que als presos se'ls negui fins i tot una qüestió tan bàsica com és la participació en la vida política i pública. «Amb motiu de les darreres eleccions a la Generalitat vaig preguntar a alguns interns de quina manera hi participaven i no ho sabien.

Tampoc se'ls havia donat cap indicació de com podien exercir aquest dret que tots tenim com a ciutadans. A més, a molts d'ells se'ls especifica dins la mateixa condemna que perden el

dret de sufragi i no poden presentar-se com a candidats a les eleccions ni votar. És una de les coses que més em xoca quan penso en el concepte de ciutadania», diu.

“És angoixant parlar de ciutadania quan, quotidianament, veus molta gent que no està inclosa dins d'aquest tothom al qual se suposa que fa referència el concepte.”

La Míriam Vizoso treballa en una fundació tutelar i es dedica a acompanyar persones que tenen un diagnòstic en salut mental i diversitat funcional. «Són persones que han estat incapacitades per un jutge i es mediatitza la seva vida. El que menys interessa és que puguin fer un exercici de la ciutadania», asse-

gura. Vizoso subratlla que es tracta de persones amb una vida molt fiscalitzada i considera que la seva participació en l'àmbit social i comunitari queda relegada. «Quan es fa alguna proposta per acompanyar-los a fer activitats, t'ofereixen circuits paral·lels ja predefinitos amb la justificació que aquests tallers són “per a persones com ells”», explica com a exemple.

L'Àngels Sales, com la resta de professionals amb les quals conversa, també creu que la definició d'ASEDES de vegades xoca amb la realitat. Treballa en un servei

patlles. «Quan arriben a la casa d'acollida, nosaltres no les tractem com a víctimes, però resulta que se les victimitza constantment quan van a fer qualsevol tràmit i, fins i tot, durant el procés judicial», afirma.

Dret a equivocar-se

Estany reprèn el fil de la conversa per reflexionar sobre la capacitat de decisió que tenen les persones a les quals s'acompanya sobre els diferents àmbits de la seva vida.

Fa referència a les obligacions que s'adquireixen quan es cobra la renda garantida de ciutadania i explica que, si algú troba una feina i la rebutja, l'orientadora ho ha de notificar. «A aquesta persona se li estan capant les possibilitats de decidir, perquè se l'obliga a acceptar la feina. Si li ofereixen un

“Les dones que han viscut una situació de violència es troben amb unes limitacions brutals per poder exercir el dret a la ciutadania. Moltes són migrades i, a més, són dones.”

residencial temporal dirigit a l'acolliment i recuperació de dones que pateixen violència masclista i dels seus fills i filles. «Elles es troben amb unes limitacions brutals per poder exercir el dret a la ciutadania i no només pel fet d'haver viscut una situació de violència molt bèstia, sinó perquè moltes són migrades i, a més, dones», comenta. Sales destaca també el maltractament institucional i l'estigmatització que les dones es veuen obligades a carregar sobre les es-

contracte de vuit hores setmanals, amb un salari precari, i ha de viatjar durant una hora en transport públic per arribar a la feina, no em sembla normal obligar-la a acceptar-ho perquè la perjudico», manté. El sistema, però, no ho posa fàcil. «Tot ve marcat per uns criteris econòmics que s'han de complir perquè, sinó, repercuteix en les subvencions. Al final, dius: “Jo treballo perquè aquesta persona trobi una feina o per complir els números?”. Per

sort, nosaltres ens hem pres la llibertat de no notificar allò que considerem injust», afirma.

Vizoso explica que, en el cas de les persones que han estat incapacitades –ja sigui en alguna esfera de la seva vida o en totes–, és feina del professional que acompanya sostenir les seves decisions. «Moltes vegades, per por o perquè se les infantilitza, no es permet que aquestes persones puguin equivocar-se i se les guia perquè sembli que són elles les que prenen les decisions», comenta. Des del seu punt de vista, les equivocacions són normals, sanes i necessàries. «Un exercici ple de drets implicaria assajar amb elles la presa de decisions i, si s'equivoquen, sostenir-les i veure com es pot resoldre la situació. Aquest seria l'aprenentatge real, però encara ens trobem en un paradigma capacitista i aquestes persones estan expropiades d'aquest assaig i error. Al final, sento que els professionals acabem sent gestors», lamenta.

L'educadora creu que també hi ha una protocol·lització excessiva. «Tot funciona amb registres i no hi ha espai per a un acompanyament real i sociocultural ni tampoc per a l'espontaneïtat, que és molt necessària per créixer». Com a exemple

de tot plegat, parla de relacions de parella que han estat tallades d'arrel i fa referència a l'esfera econòmica, en la qual s'intervé directament en comptes d'acompanyar les persones en la presa de decisions. «La

“Moltes vegades, per por o perquè se les infantilitza, no es permet que les persones incapacitades puguin equivocar-se. Sento que els professionals acabem sent gestors.”

vida és més que respirar i, realment, no deixem que visquin. Les impermeabilitzem perquè arribin intactes a algun lloc, però ho faran sense estar tocades per la vida», afirma. Vizoso remarca que vivim en un sistema capitalista i que no són persones productives. «Suposo que quan les cures se situïn al centre hi haurà una altra praxi», rebla.

Amb referència a la capacitat que han de tenir les educadores i els educadors socials per acompanyar en la presa de decisions, Estany posa damunt la taula la dependència que poden generar els serveis a les persones. «Parlem de persones que estan ultrainstitucionalitzades, que van saltant de servei en servei, de manera que cadascuna d'elles pren decisions en diferents

àmbits de la seva vida. El que es fa, en certa manera, és no donar espai perquè puguin decidir. Atenem moltes persones que no estan acostumades a fer-ho perquè no se'ls ha ofert mai aquesta possibilitat i això, su-

els estem limitant constantment per assolir els criteris que marquen les institucions, les empreses i els programes. La persona que seu davant nostre és una vida i no té res a veure amb els requisits que ens marquen des de dalt,

de manera que les professionals ens trobem al mig de tot plegat fent malabarismes», comenta.

Pel que fa als presos, Soria explica que el seu dret a la ciutadania queda en un parèntesi fins que no poden tornar al carrer i, de vegades, molt més enllà, ja que quan surten duen una *motxilla* que els

“El concepte de ciutadania parla d'uns drets i uns deures. Quan els interns incompleixen algun deure sembla que se'ls puguin treure tots els drets en nom del delictes comès.”

mat a la por i la incertesa que generen determinades situacions, fa que moltes vegades et preguntin què han de fer», explica.

Estany destaca també el repte que suposa buscar l'equilibri entre l'encàrrec institucional i el respecte per les funcions professionals. «Si accepto les decisions que prenen les persones, com ara el fet de rebutjar una feina, tiro pedres sobre la meua teulada, perquè hauré de notificar que no hem assolit determinats objectius d'inserció i això tindrà efectes sobre la subvenció que rep la cooperativa», afirma. L'educadora creu que aquestes situacions són «maquiavèliques» i subratlla la solitud dels i les professionals a l'hora de gestionar-les. «Ofereim a les persones uns drets que no poden conquerir perquè

impedeix tenir una vida completament normalitzada. «El concepte de ciutadania parla d'uns drets i està lligat a uns deures. En el cas dels interns, però, quan incompleixen algun d'aquests deures sembla que se'ls puguin treure tots els drets en nom del delictes que han comès», subratlla. Soria, d'altra banda, apunta que el concepte de ciutadania no és individual, sinó que va lligat a la comunitat. «Quan t'aïllen del teu entorn familiar i social, del teu barri i ciutat, aquest concepte ja no té cap sentit i arriba un moment en què ells mateixos no es creuen amb el dret de considerar-se ciutadans, o bé pensen que se l'han de guanyar d'alguna manera», comenta.

L'educadora reflexiona també sobre la «perversió» de la institució. «Quan pensem

en un ciutadà lliure, tenim clar que hi ha certes competències lligades a aquesta llibertat, com ara el fet de ser participatiu i crític. Moltes vegades, però, em trobo recomanant a interns que facin tot el contrari, és a dir, que no es queixin d'una injustícia ni destaquin gaire perquè aquesta estratègia funciona millor per obtenir beneficis penitenciaris o l'aprovació dels professionals que han de fer els informes sobre ells», explica.

Sales s'expressa en els mateixos termes i considera que la ciutadania està molt lligada a la llibertat de la persona. «Quan la dona entra a la casa d'acollida, la seva llibertat queda absolutament minvada. S'ha d'amagar i, per tant, ha de trencar tota la seva xarxa social i deixar la feina, si en tenia. És cert que, a causa de les seves experiències vitals, aquestes dones ja no eren massa lliures, però és fort que per entrar i sortir de la casa d'acollida –que en aquest moment és casa seva– hagin de demanar que els obrin la porta i no puguin tenir una independència que els permeti circular com a persones lliures», reflexiona.

L'educadora afegeix que, molts cops, les dones venen pressionades per un altre servei. «N'hi ha que han posat la denúncia, però d'altres ho accepten per por que hi hagi

una intervenció i les seves criatures vagin a un centre residencial. A banda d'aquest xantatge, se'ls promet que no només es treballarà la situació de violència, sinó que sortiran del servei d'acolliment amb una renda garantida, un pis, els papers –si no

en tenen– i una feina. És irreal poder aconseguir tot això, sobretot tenint en compte que la temporalitat del recurs, en principi, és de sis mesos, malgrat que sempre s'acabi allargant. Aquí també es veu la perversitat de la institució», afirma.

Subvertir els encàrrecs

Arribades a aquest punt de la conversa, Vizoso apunta la importància de saber quina és la vida que volen i què necessiten les persones a les quals s'acompanya. De promoure, en definitiva, que siguin més protagonistes i actives en tot el procés. «Es fa un pla individualitzat i, en el cas de les persones incapacitades, no se'ls pregunta si hi estan d'acord. Penso, per exemple, en el dret a formar una família. Quan acabes en una residència o estan mediatitzant si pots tenir o no una relació, ja no el tens. Durant la pandèmia tampoc s'ha tingut en compte què volen aquestes persones i en molts

casos s'han quedat a casa, sense una socialització, per por que es contagiessin de COVID-19», explica. «Tots els ciutadans – continua– han de tenir uns drets, però atenem persones a les quals se'ls neguen sobre la base de la incertesa i, en el cas concret de la salut mental, en pro d'una normalitat que fa mal i que provoca més diagnòstics.»

Estany considera que és possible facilitar la promoció sociocultural i acompanyar les persones per fer valer els seus drets, però

certa llibertat de moviments. «Jo puc decidir que les estones que necessitem cada dia perquè els assistents signin els papers les invertiré en una altra cosa i que els signarem més endavant. Així doncs, puc valorar si dedico la sessió a abordar el procés de recerca de feina de la persona o si té més sentit parlar sobre la seva situació perquè està pendent d'un desnonament i necessita contactar amb la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca», diu.

“Trobar els forats que dins dels protocols ens permeten agafar altres camins és una qüestió que, malauradament, sovint té a veure amb la nostra perícia com a educadores.”

posa el focus en la manera d'afrontar l'encàrrec institucional. «Trobar els forats que dins dels protocols ens permeten agafar altres camins és una qüestió que, malauradament, massa sovint té a veure amb la perícia i la voluntat de subvertir els encàrrecs que tinguem com a educadores», assenyala. L'orientadora explica que el programa en el qual treballa exigeix molt de control sobre la vida de les persones, però ella té una

Estany considera que es tracta de posar en una balança allò que les institucions demanen i les necessitats reals de les persones. «Evidentment, ens convoca que puguin trobar una feina, però hi ha moltes altres coses, perquè venen dones que pateixen violència de gènere, persones amb problemes d'habitatge, de

salut mental... Jo puc dir que soc, més aviat, desorientadora laboral, perquè amb moltes persones el que plantejem és un revulsiu. Després ja veuré com m'ho manego perquè la institució estigui contenta i per treballar els objectius que ens marca», afirma. Pel que fa als plans individuals de treball, Estany explica que els pacten amb les persones ateses. «Els expliquem que són propostes que elles han de validar i que, si no assolim cap punt del pla de

treball, no tindrà conseqüències sobre la percepció de la renda garantida. Fer-ho així ens ajuda a deslliurar-les del sentiment de culpa i, com a professionals, ens permet dirigir la mirada cap a un sistema que genera desigualtat», comenta.

L'experiència d'Estany contrasta amb la que ha tingut Soria a la presó. «Hi ha professionals que entren amb moltes ganes i voluntat i que de seguida poden normalitzar determinades pràctiques o conductes que van en contra de la feina que hauríem de fer. Quan es treballa cada dia amb violència, la violència s'acaba normalitzant i es normalitza també des de la institució. S'accepta que la persona es troba en aquesta situació perquè ha comès un delictes, que ella s'ha ficat en aquest embolic i no s'hi pot fer res més. Segur que es podria fer molta més feina, però no es fa perquè és més còmode pensar que no es pot arribar més enllà. Això ho estic veient més dins de l'administració pública que no pas en l'àmbit privat», explica.

Estany apunta que de vegades, certament, desapareix el desig d'educar. «De vegades cal activar-lo i repensar per què som educadores. Si no tinc activat aquest desig, no podré traspasar-lo a l'altra persona o acompanyar-la perquè pugui adquirir els drets dels quals estem parlant», afirma. L'educadora s'interroga també sobre la naturalesa dels encàrrecs. «En quantes de les institucions per a les

quals treballem són educatius? Si l'encàrrec que rebem no és educatiu, a banda de plantejar-nos quin problema hi ha en relació amb el coneixement de les funcions de la professió, cal preguntar-se per què s'estan contractant educadors socials. Potser el que volen són zeladors, controladors o un altre tipus de professionals», diu. Estany subratlla que, molts cops, es vincula l'acció educativa amb qüestions que tenen a veure amb el fet de complir certes normes o treballar determinades conductes. «I la cultura, on queda? Des del meu punt de vista, l'educació té a veure amb les possibilitats que la persona connecti amb l'art, el cinema, la lectura o altres disciplines que posin la cultura en valor», assevera.

Limitacions i esclertes

El servei residencial per a dones que pateixen violència masculina atén vuit famílies que viuen juntes i, segons explica Sales, el primer objectiu és treballar l'autonomia de la dona i apoderar-la perquè pugui tornar a sentir-se lliure en el seu dia a dia. «Les educadores formem part de la dinàmica de la casa i participem de la seva quotidianitat. Això vol dir que potser cuinem, canviem bolquers o fem una festa amb les dones perquè és l'aniversari d'una d'elles. La quotidianitat és convivència, és estar amb les persones, i les dones també reben moltes coses a través d'aquest acompanya-

ment. Els espais informals també són educatius», afirma.

Sales explica que aquestes dones difícilment poden sortir del sistema, ja que la

“El fet de tenir temps per perdre és molt important; quan tenim un encàrrec molt tancat i burocratitzat és difícil tenir temps per reflexionar sobre la feina que estem fent.”

majoria no tenen recursos quan marxen del servei residencial i requereixen l'atenció dels serveis socials. L'educadora considera que, en aquest cas, el marc institucional suposa una limitació. «En teoria, l'estada a la casa d'acollida és de sis mesos, però aquest període s'ha arribat a allargar fins a un any i mig o dos anys. Això és contraproductiu per a la dona perquè el fet de viure durant tant de temps en un recurs residencial suposa una pèrdua d'autonomia, per molt que la treballis amb ella. Cal tenir en compte, a més, que durant el procés judicial continuen sent maltractades», recorda.

El marc institucional també és un condicionant important pel que fa a les persones incapacitades judicialment. «Interessa

que no siguin visibles, que estiguin quietes i que facin activitats amb la gent que és “com elles”. Es veu, per exemple, en les facilitats que els donen per accedir a una residència,

en comptes de prioritzar una vida independent al seu domicili», explica Vizoso. Ella creu que, en aquest cas, seria interessant poder fer un treball que posés la societat davant del mirall. «És la societat la que estableix una normalitat i la que exclou. Em sembla més interessant treballar a partir d'aquí i mirar d'obrir es-

querdes perquè hi hagi un apoderament real i una participació activa», comenta.

Pel que fa a les limitacions a l'hora d'exercir la professió, Estany posa el focus en la temporalitat dels programes i en la inestabilitat laboral que això suposa, ja que es depèn de les polítiques d'ocupació del govern de torn. «És curiós, perquè estem treballant en projectes per millorar les condicions laborals de les persones i tenim la mateixa inestabilitat que moltes d'elles», assegura. L'orientadora fa referència també a la rigidesa dels programes. Tenen uns indicadors molt estructurats i és complicat revisar les exigències que es marquen des del Departament de Treball. Malgrat tot, es poden obrir esclatxes. «Si el programa el ges-

tionés un altre tipus d'empresa, en comptes d'una cooperativa d'iniciativa social, potser se'ns exigiria complir els criteris de manera rigorosa i la voluntat de subvertir els encàrrecs estaria capada», reflexiona.

La feina de Soria com a dinamitzadora cultural a la presó també li permet tenir més marge de maniobra. «La meua feina no implica tanta burocràcia ni està tan controlada com pot estar-ho la d'una educadora social, potser perquè els meus caps no se la prenen tan seriosament o perquè la veuen com una manera de tapar forats i prevenir disturbis. Jo puc passar-me una hora al pati parlant amb un intern i ningú em preguntarà què he fet durant el matí. D'altra banda, crec que el fet de tenir temps per perdre també és molt important. Quan tenim un encàrrec molt tancat i burocratitzat, és difícil tenir temps per reflexionar sobre la feina que estem fent o per concentrar-nos en la persona que tenim al davant», manté.

Soria afegeix que, en el cas de les presons, existeixen eines perquè els reclusos puguin fer sentir la seva veu. «Hi ha, per exemple, el jutjat de vigilància penitenciària i el Sirecovi –un sistema per a la protecció de víctimes de violència institucional–, però moltes vegades els interns no saben que s'hi poden adreçar. Potser una de les funcions que hauríem de fer les educadores és promocionar els canals que tenen per fer valer les seves demandes, ja que és una manera de promoure la participació social», comenta.

Vizoso, per la seva banda, aposta per la politització de les persones a les quals acompanya i creu que és important desenvolupar l'esperit crític i apoderar-les, la qual cosa passa pel reconeixement de la pròpia situació. Per això, a la fundació on treballa va promoure la creació d'un cafè tertúlia per afavorir el diàleg. «Vam començar xerrant sobre la fragilitat de les persones i, de mica en mica, es van anar animant i van parlar de processos de discriminació que havien viscut. A partir d'aquí, ells mateixos van crear una xarxa de solidaritat mútua», explica. També van anar junts al Mercat de les Flors. «Era un espai que no havien transitat perquè no es veien amb el dret de ser-hi i tots van al·lucinar», recorda. Aquest, però, no és l'encàrrec que ella té com a professional. «Tot això ho fem fora del nostre horari, de manera voluntària. La fundació on treballa és molt petita i, com a equip, hi ha molta escolta i diàleg entre nosaltres. Ho fem perquè aquests espais són útils per a ells i a nosaltres ens permeten no ser gestors», afirma.

Al servei residencial per a dones que pateixen violència masclista es procura que elles tinguin la màxima participació en les decisions que es prenen diàriament. Cada família té la seva habitació i hi ha uns espais comuns. Les dones es distribueixen les tasques de la casa, que fan entre totes, i gestionen els menús. Un dia a la setmana, es reuneixen per opinar de diferents temes

i, de portes enfora, se'ls proposen activitats de lleure que els permetin fer xarxa social al barri. «Són dones que mai no han tingut lleure, pràcticament. Per això, se'ls facilita que puguin fer una sortida elles soles, mentre nosaltres ens quedem a casa amb les criatures», explica Sales.

Pel que fa al programa d'inserció socio-laboral, Estany explica que s'intenta posar a l'abast de les persones qualsevol informació que tingui a veure amb els seus drets com a ciutadanes. «Moltes vegades hi ha persones que desconeixen que el seu sector laboral

Arriba el moment de recapitular i Vizoso pren la iniciativa. «Veig que l'objectiu hauria de ser facilitar l'exercici de la ciutadania a les persones a les quals acompanyem, però sento que l'educació social xoca molt amb els interessos de la institució, amb el capitalisme i el capacitisme. Crec que cal un canvi integral perquè la nostra figura professional encaixi en tot això. Mentrestant, anirem bregant no només amb tots els conflictes socials que viurem i que haurem d'acompanyar i sostenir, sinó amb tot el context institucional», reflexiona.

“L'objectiu hauria de ser facilitar l'exercici de la ciutadania, però sento que l'educació social xoca amb els interessos de la institució, el capitalisme i el capacitisme.”

està regulat per un conveni col·lectiu. Per això, la primera cosa que fem quan una persona té clar el sector al qual es vol dedicar és llegir el conveni amb ella perquè conegui els seus drets. Un dia també vam estar xerrant de les Kellys amb una senyora que és treballadora de la llar. Parlem d'altres recursos que els poden donar suport en determinades situacions, és una de les escltxes que hem obert», comenta Estany.

Sales valora positivament el fet de dedicar-se a una professió que obliga a fer un exercici constant d'autocrítica, però considera que l'educació social està poc reconeguda per part d'altres sectors i professions. Soria, per la seva banda, manté que és important repensar con-

tínuament la professió perquè recobri sentit, i apunta que és bo fer-ho amb educadores i educadors que es dediquen a àmbits diferents, ja que això ajuda a mantenir la perspectiva.

Estany posa punt i final a la conversa preguntant-se en quin punt del camí es desvirtua la definició d'ASEDES. «Quan parles amb educadores i educadors, tothom s'està esforçant per poder assolir aquesta utopia que sembla que és. Potser tenim un problema pel

que fa al coneixement de les funcions de la professió i, per això, els programes educatius que es proposen no estan pensats per a nosaltres. A partir d'aquí, es produeix un trencament entre el que se'ns demana i el que considerem que hem de fer», reflexiona. Ella, malgrat tot, hi veu un raig de llum. «Mentre hi hagi professionals que tinguin clares les seves funcions, podrem retornar a la definició d'ASEDES. És molt important mantenir la formació i el

vincle amb el cos teòric per tal que la definició no sigui aliena a la professió, sinó allò que ens

“És molt important mantenir el vincle amb el cos teòric perquè la definició d'ASEDES no sigui aliena a la professió, sinó allò que ens alimenta per continuar transgredint.”

alimenta per continuar transgredint, resistint i buscant esclertes», conclou.

CITA ARTICLE

SAYAVERA, Laura. “Educació social, un dret de la ciutadania?”. *Quaderns d'Educació Social*. Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya. Núm. 23 (desembre 2021), p. 32-43.

RESUM

Aquest article recull les reflexions de quatre educadores socials que treballen en àmbits diferents. Han conversat virtualment sobre les implicacions que té per a la professió el fet de pensar l'educació social com un dret de la ciutadania, prenent com a referència la definició d'ASEDES.

Paraules clau: educació social, professió, dret, ciutadania

ABSTRACT

This article is based on the reflections made by four social educators who work in different fields. They met virtually to talk about the professional implications of thinking about social education as a right of society, taking as a reference the definition of ASEDES.

Keywords: social education, profession, rights, society